

PILKE-PILOTTI KUUSAMOSSA LOPPURAPORTTI

MINNA PELTONEN

TIINA JÄRVENPÄÄ

PILKE-TOIMINNAN TAUSTA: MIHIN SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUISSA OLEVAAN HAASTEeseen KEHITTÄMISTYÖLLÄ VASTATTIIN? MITEN KEHITTÄMISTYÖ LIITTYY HYVINVOINTIALUEEN STRATEGIAAN?

- Ikäihmiset, joilla on päihdeongelmia, ovat haasteellinen asiakasryhmä. He jäävät helposti kotiin ja palveluiden ulkopuolelle. Kun ikäihmisen päihteiden käyttö lisääntyy, terveydelliset riskit kasvavat, esim. kaatumiset, muistipulmat, lääkkeiden ja päihteiden yhteisvaikutukset, perussairauksien hoitaminen, yksinäisyys.
- Toiminnan tavoite on tukea ikäihmisiä asumaan omassa kotona mahdollisimman pitkään. Osallistujat saavat tarvittaessa ennakoivaa palveluohjausta. Näin mahdollisiin elämänhallinnan haasteisiin ja toimintakyvyn muutoksiin pystytään puuttumaan ajoissa eivätkä asiakkaat ohjaudu esim. päivystykseen hakemaan apua laaja-alaisiin pulmiinsa.

PILKE- TOIMINNAN TAVOITE

- Pilketoiminta on ammattilaisten ohjaamaa vertaistuellista ryhmätoimintaa ikäihmisille, joilla on ollut tai on päihteidenkäyttöön liittyviä pulmia. Ryhmätoiminnan tavoitteena on tukea ikäihmisiä päihteettömyyteen, vahvistaa elämänhallintaa ja positiivista minäkuvaa sekä vahvistaa arjen taitoja. Yksilöllinen ja ennakoiva palveluohjaus toimintakyvyn tai elämäntilanteen muuttuessa.

TOIMINTAMALLIN VAIKUTUKSET JA VAIKUTTAVUUS:

- **Mitkä ovat toimintamallin tulokset ja vaikuttavuus:** Toimintamalli on kustannustehokas ja vaikuttava. Asiakkaat ovat sitoutuneet Pilke-toimintaan ja päihteettömyyteen. Palveluohjauksen kautta on ohjattu toinen asiakas apuvälinearvioon ja sitä kautta hän on päässyt fysioterapeutin ohjaamaan kuntosaliryhmään. Toinen asiakas on edelleen muistipoliklinikan asiakas.
- **Onko tavoitteisiin päästy? Jos ei, mistä se johtuu?** Ryhmätoiminta alkoi 7.8.2023. Kuusamon Pilke-toiminta käynnistettiin hankalassa tilanteessa. Hyvinvointialueen organisaatio- ja toimenkuvamuutokset haastoivat Pohteen henkilöstöä. Pilke-asiakkaiden tulisi ohjautua palveluun ammattilaisten ohjaamana. Työntekijöiden resurssit ja jaksaminen eivät riittäneet muutosmyllerryksessä uuteen palveluun perehtymiseen. Esimerkiksi sovittuun tiedotustilaisuuteen ei tullut yhtään Pohteen työntekijää. Työntekijöille (palveluohjaus, muistityö, ikäneuvola) on jaettu materiaalia sähköisesti sekä koitettu perehdyttää työntekijöitä yksitellen heidän oman työtilanteensa mukaan. Lisäksi on havaittu, että (kiireellisessä) asiakastyössä päihteiden käyttöön liittyvä keskustelu vaatii ajan lisäksi osaamista ja tarkentavia kysymyksiä. Mikäli asiakas vastaa kieltävästi päihteidenkäyttöön liittyviin kysymyksiin, työntekijä ohittaa asian ja siirtyy seuraaviin teemoihin ohjaus- ja haastattelutilanteessa.
- Haasteena on saada uusia osallistujia ryhmään. Verkostoyhteistyö järjestöjen (eläkejärjestöt, AA, Muistiliitto) ja seurakunnan kanssa toimii hyvin, mutta sieltäkään ei ole ohjautunut uusia asiakkaita.

TOIMINTAMALLIN ARVIOINTI:

- **Miten toimintamallin vaikutuksia ja vaikuttavuutta on arvioitu, mitä mittareita on käytetty? Olivatko valitut mittarit toimivia?** Työpariarviointi jokaisen Pilke-ryhmän jälkeen (päiväkirjatyöskentely ja numeroarviointi). Osallistujamäärän kirjaaminen. Työajan ja -tehtävien seuranta.
- **Mitä huomioitavia eettisiä kysymyksiä toimintamalliin liittyy hyvän elämän edellytysten näkökulmasta?** Työn ytimessä on arvostava kohtaaminen ja luottamuksellisen ilmapiirin rakentaminen. Pilketoiminnassa noudatetaan ikäeettisen päihdetyön periaatteita. Ikäeettisessä kohtaamisessa huomioidaan ikääntymisen mukanaan tuomat muutokset, ihmisen elämänhistoria ja -tilanne, itsemääräämisoikeus ja yksilöllisyys. Vuorovaikutus perustuu tasa-arvoiseen kohtaamiseen. Ikäihminen on oman elämänsä asiantuntija ja toimija. Hän voi tulla ryhmään myös päihtyneenä. Tällöin korostuu yhdessä laadittujen ryhmäsääntöjen ja palveluohjauksen merkitys. Ammatillaiset eivät määritä ikääntyneen puolesta asiakkaan tavoitteita päihdeongelmasta/päihteiden käytöstä luopumiseen.
- **Arvioi tavoitteiden saavuttamista pilottisuunnitelmaan peilaten. Jäikö jotain saavuttamatta? Miksi? Jos jäi, niin miten mahdollisesti pyritään saavuttamaan tavoite?** Kuusamon Pilke-ryhmä ei ole päässyt tavoitteeseen osallistujien lukumäärän suhteen. Tavoitteena on informoida edelleenkin sote-alan ammattilaisia ja jatkaa tiivistä yhteistyötä verkostojen kanssa. Juttuvinkin paikallisiin lehtiin eivät poikineet yhteydenottoja. Lehdistötiedotteemme tavoitti toimittajan, joka tulee tekemään Pilke-toiminnasta ja ryhmästä jutun 12/2023. Lisäksi teemme Facebookin uudet mainoksen (vanhustyö Kuusamossa) ja Pohteen fb-sivulle julkaisemme kuvan ja tekstin. FB-markkinointia teemme marraskuussa 2023.

OTETAANKO TOIMINTAMALLI PYSYVÄÄN KÄYTTÖÖN HANKKEEN PÄÄTTYMISEN JÄLKEEN?

- Tavoitteena on jatkaa Kuusamon ryhmää. Oulussa Pilke-ryhmä on käynnistymässä (Pohde, seurakunta, Caritas-säätiö). Lisäksi tavoitteena on aloittaa etä-Pilke Teamsin välityksellä. Näin saataisiin Pilke-toimintaa myös pienemmille paikkakunnille. Myös osallistumiskynnys voi olla helpompi ylittää Teamsin välityksellä. Etä-Pilketoimintaa ei ole muualla Suomessa.
- Suunnitteilla on Pilke-ohjaajien kouluttaminen Pohteen alueelle 2 x vuodessa Teams-koulutuksena. Näin saataisiin Pilke-toimintaa useammalle paikkakunnalle.

KESKEISET HYÖDYT:

- **1. asiakkaiden näkökulmasta**

- Asiakaspalaute on ollut kannustava. He ovat kokeneet yhteisen toiminnan ja kokoontumien voimauttavina; minäkuvaa vahvistavana. Pilke-toiminta rytmittää hyvin arkea (puhelu perjantaisin ja ryhmä maanantaisin).

- **2. henkilöstön näkökulmasta**

- Työparityöskentely on hyvä vuorovaikutuksen malli asiakkaille. Työparityöskentely ehkäisee ohjaustyön kuormittavuutta (asiakkailta usein moninaisia haasteita arjessa ja vuorovaikutustilanteissa). Matalan kynnyksen palvelussa tehdään kirjaukset asiakkaista ainoastaan silloin, kun heitä ohjataan muihin palveluihin tai heillä tulee toimintakyvyssä haasteita.

- **3. hyvinvointialueen näkökulmasta**

- Kustannustehokas ryhmäpalvelu. Yleensä päihdeasiakkaille tarjotaan yksilöllistä palvelua. Ennakoivan palveluohjauksen malli vähentää muihin palveluihin hakeutumista ja hapuilua. Asiakkaat ovat ”hyvissä hypypysissä”.

- **4. pidemmällä aikavälillä odotettavissa olevat**

- Kyseessä on asiakasryhmä, joka jää helposti ”katveeseen”. He hakeutuvat/ joutuvat yleensä palveluiden piiriin, kun tilanne kotona kriisiytyy (toimintakyvyn muutokset). Pilke-palvelussa pystytään ennakoimaan ja ohjaamaan asiakkaita ennakoivasti; hallittu asiakasprosessi.

MITEN KEHITTÄMISTYÖSTÄ VIESTITTIIN JA
MITÄ KEINOJA SIIHEN KÄYTETTIIN?

- Pilke-esittelyt ammattilaisille ja järjestöille. FB-mainonta. Esitemateriaalit. Lehtijuttu paikallislehteen (12/2023). Toiminnan esittely Pohteen eri työryhmille.

MITEN PILKE-TYÖTÄ JATKETAAN HANKEKAUDEN JÄLKEEN?

- Ryhmän toiminta Kuusamossa jatkuu.
- Oulussa ollaan toimintaa käynnistämässä.
- Etä-Pilkettä suunnitellaan.
- Pilke-ohjaajakoulutusta suunnitellaan.
- Pohteen alueelle ollaan järjestämässä Pilke-verkoston.
- Osallistutaan Sininauhaliiton valtakunnalliseen Pilke-verkostoon.